

Folkemuseet

i

Eiler Rønnovs Gaard.

Det Ydre af Adelsgaarden, Nørregade 62 i Odense, fremtraadte i Foraaret 1903 fra Kælder til Kvist i sin restaurerede Skikkelse med sine Egetræsknægte og smaa, blyindfattede Ruder. I Efteraaret 1903 lagde Maleren som den sidste Haandværker den sidste Haand paa den stilfulde Gengivelse af det Rønnovske Hus — som den Gang antoges for at være Bindingsværkshusenes Senior her i Landet; nu maa det nok nøjes med den Rang at være det næstældste Hus, der er »muret mellem Stolper«.

Gaardportens nye Bjælke forkynder Ejendommens Nutidshistorie for kommende Slægter: at den er »Købt af Odense By i Aaret 1900 og istandsat af Staten 1902—3«. Gaarden, der oprindelig var »opreest af ny Sancte Georgij Dag 1547« af Mesterman Mas Rab, som Gadeportens Bjælke beretter, stod nu 1903 genrejst som et synligt Minde om vore Fortidsboliger, da Landets højadelige Familier befandt sig vel i lævtloftede, smaarudede Rum. — Vel fremgik det under Restaureringen, at Bygningen fra først af maa have strakt sig videre, da Bjælkerne var nummererede, og de syv første manglede. — Som bekendt var Stedet allerede solgt for at fremstaa forynget iført et moderne Skrud, da den gamle Ætling reddedes fra at gaa til Grunde.

Hovedudstyrelsen af det Indre er lagt paa Stuen med de fem nederste Vinduesfag. Den er meget tiltalende dekoreret. Bjælker, Paneler og Døre er holdt i Rødt og Grønt efter ældre Farver. Væggene er malet paa den hvide Kalk efter Gobelinmønstre i smukke Farver og Tegninger. Disse Kalkmalerier med Arabesker, Hjorte, Fugle og andre Dyr, omslutter i begge Gavle de Vaabener, hvis Ejere hørte til den Rønnovske Slægt,

den ene Gavlvæg Sværdlinien, den anden Spindesiden. Til Mandslinien hører de Vaser, de Rønnover, de Hardenberger og de Tinhuser; til den kvindelige Linie de Lunges, de Krabber, de Rosenkrands og de Tott'er.

Selve Bygningen er saaledes i sig selv interessant inden Døre, men selv om den en Tid har været større, maa man desuagtet synes, at det alligevel har været lidt smaat med Pladsen i de Dage for en fornem Familie, for en Lensmand, Ridder og Rigsraad samt Herre til Hvidkilde m. m.

Men lad os ikke fordybe os i, hvad Gaarden forhen har været, men hvad den nu er og forhaabentlig gennem sene Slægter vil vedblive at være, nemlig Fyns Folkemuseum, — der har taget sit Udgangspunkt fra Tiden efter Reformationen. Alt hvad Odense Museumsbestyrelse raadede over af kulturhistoriske Sager fra Fyns Stift, hvoraf meget har maattet henligge opmagasineret af Mangel paa Museumsplads, blev nu paa kyndig og meget orienterende Maade opstillet her. Med stor Skønsomhed er al Plads anvendt lige fra Port til Tag med vedføjte Redegørelse for de forskellige Genstande og Partier.

Men da Samlingen er stor, og Pladsen er lille, har man været nødt til delvis at benytte ogsaa de før omtalte dekorerede Vægflader. Til Gengæld læser man den Oplysning om de fire førstnævnte Vaabenskjolde, at: Eiler Rønno var Søn af Marquard Rønno, hvis Moder hed Birgitte Vasa — hans egen Moder var Mette Hardenberg og hans Mormoder vistnok Mette Tinhus — og om de andre fire Vaabenskjolde, at: Eiler Rønnovs Hustru hed Anna Krabbe. Hendes Fader var Tyge Krabbe, hendes Farmoder Elsebe Lunge, hendes Moder var Anne Rosenkrands og hendes Mormoder Birgitte Tott.

I Porten er adskillige Porthammere og andre Bygningsrester fra Odensegaarde anbragte. Eet Porttræ er fra en af Oluf Bagers Gaarde fra 1583. Paa et Andet staar der: »Uden Herren bygger Huset, arbejde de forgæves, som bygge derpaa. 1643, 9. Juni.« Den af Tidens Tand mest medtagne Stolpe fremviser det ældste Stykke udskaarne Træ, man kender fra det gamle Odense; det gaar meget langt tilbage i Tiden og er under en Ombygning fundet i Grunden under en Gaard i Nedergade.

Stueetagen er meget indholdsrig. Der findes en Mængde gamle Monstranskabe, Finans- og Dokumentkister, et Par Kakler,

flere forsirede Jernkakkellovne og enkelte Plader. En Ovnplade er af norsk Tilvirkning fra det 17. Aarhundredes Slutning og viser Ørnen, der røver Ganymedes, og Verset underneden henlyder til Griffenfald; det skal være forfattet af Norges Statholder Ulrik Frederik Gyldenløve:

»Da jeg greb Offuer mand ved Fod,
Toog hand mig bort med sig.
Thi raader ieg min ven saa god,
— Han speile sig i mig«.

En anden Plade er et Sidestykke til en, der findes paa en hel opstillet Ovn fra 1748 i Fredestuen i Museumsbondegaarden i Herning. Man ser baade der og her, mellem to kronede Løver, en Kvindefigur, som holder 3 nedadvendte Pile i højre Haand og i den anden opadvendt en Ring — eller en Slange, der bider i sin Hale som Symbol paa Tiden. Hun træder paa en mandlig, paa tværs udstrakt liggende Figur, og nedenunder gaar der Bølgelinier. Denne Dekoration er af Museums-Forstanderen i Herning, den gamle vestjydske Lærer Thrøstrup, udlagt som Dronning Margrete mellem den danske og norske Krone og Kong Albert som den Underlegne.

Blandt en Samling Lysstage findes een med to Arme hængende paa en Krog i Loftet i en Kæde bestaaende af 10 Led. Den har tilhørt Skrædderen i Brændekilde, hvis Søn var Rs. Kr. Rask. Han førte denne dobbelte Hængestage med sig, hvor han syede, og har altsaa paa sine Systeder gjort Krav paa to Lys. Denne Stage er tilligemed andre Ting skænket Museet af R. Rask's endnu levende Søsterdatter i Egelund i Haarslev Sogn.

Her er en Rude fra en sydfynsk Kro, hvorpaa er ridet »J. Baggese. 1812«. Baggese opholdt sig jo meget paa Brahetrolleborg. Ogsaa en anden navnemærket Rude maa nævnes. Det fortælles, at daværende Kronprins Frederik i 1784 drog igennem Fyn og kom træt til et Sted i Verninge Sogn. Her gav Konen ham Brød, Øl og Mælk, og til Minde om Opholdet blev en Rude i Huset af Gæsten mærket: »Frederik C. P.« Langs Bjælken ses blandt andre kolorerede Billeder en Serie, der forestiller den fortabte Søn i 6 Optrin: Han faar sin Arv udbetalt, rejser ud i Verden, falder i overdaadigt og slet Selskab, vogter Svin, gør Bod paa sine Knæ for Faderen, Glæden i Hjemmet ved Bordet om den slagtede fede Kalv.

Oven paa en Kakkelovn staar en med Ornamenten prydet Stølp af Messing af Form som en Tehætte, som brugtes til at holde ventende Mad varm under, og som havde sin Plads paa Bilæggeren. Morsomme er ogsaa nogle firkantede, lukkede Bækkener med Hank. De indeholdt en gennemhullet Lerpotte med Tørvegløder og brugtes — sikkert kun af Bydamer — til at føre med sig som et Varmeapparat, for Eks. i Kirken og i St., før man fandt paa de smaa, taskeformede Fodposer. De har vel ogsaa været brugt som Sengebækkener og paa Rejser o. l.

Det øvre Stokværk er delt i to Rum. Den forreste Stue her er helt optaget af Paaklædnings- og Brugsgenstande, der hører et Hjem til — alle de huslige Redskaber, hvormed Bedstemødrene støttede deres huslige Sysler. Tinrækken med dekorerede Fajancetallerkener, Æbleskivepander af Ler, Pyramidehylden med Kopper, Rok, Haspe osv. Der er alskens forældet Husgeraad fra By og Land, ogsaa Sølvservice, Bægere og Krus, der har været i Adel-, Borger- og Bondefamiliers Eje, ogsaa Smykker, Signeter o. l. Vers og Indskrifter findes rundt omkring paa Genstandene. Paa et Stenkrus med Sølvlaag staar: »Smager hvor sød og venlig Herren monne være; 1692.« Paa en Trækande er der skaaret i Trælaaget: »Soli Deo Gloria.« Der omkring: »Naar Du drikker, luk saa Laaget, gak kun ikke hen i Taaget.«

Blandt Smaatingene ses et virkeligt »Kridthus«, delt i to Rum, til Penge og Kridt; Regnskabet afgjordes med disse Ting ved Haanden paa Stedet, paa det Bord eller den Flade, der i Øjeblikket var nærmest.

Dragterne hænger lidt for indelukket til at tage sig ud. Her findes for øvrigt ogsaa en Mængde Manglebrætter, af hvilke der paa eet fra 1686 er skaaret den adelige Stægt Trolles Vaaben. Og her ser man smaa, mærkelige Kagebunde af Træ med ud-skaarne kronede Monogrammer, Fisk og andre Figurer. Hen over disse presseses formodentlig Dejgen med en Kagerulle, saa disse Brætters Tjeneste nærmest kan sammenlignes med Signetaftryk. Da eet bærer Aarstallet 1781, er dette vel omtrent Tidsperioden for disse Apparater.

Det sidste Værelse er det pragtfuldeste. Her straalder Haandværkerlavenes Velkomster og mange andre Sølvgenstande En i

Møde, Odense Bys »Det kongelig privilegerede borgerlige Skytte-lav«s forskellige Insignier, Lavs- og andre byhistoriske Faner m. m. m. En Redegørelse bringer følgende Oplysning: Lindormen, der findes paa en Mængde fynske Faner, er ikke — som det almindelig antages — »Fyns Vaaben, derimod Vendernes Fanemærke. I det 12. Aarhundrede var Venderne underlagt den danske Krone, og som Mærke for Venderne optoges Lindormen i det danske Rigsvaaben. Men i 1663, da de 4 nationale Regimenter indrettedes, fik hvert af disse sit Fanemærke fra det danske Rigsvaaben. — Vendernes tilfaldt det fynske Regiment; og derfra stammer den Formening, at Lindormen er det fynske Vaaben.«

Midt paa Gulvet ses et velbevaret Eksemplar af den spanske Kappe, i hvilken ikke blot Mænd, der havde forset sig, men ogsaa kivagtige Kvinder førtes gennem Gaderne eller anbragtes ved Kirkedøren til Spot og Spe. En Seddel paa »Kappen« — der nærmest ligner en gammel Smørkærne — meddelte, hvormed Synderen havde forbrudt sig. Der er Vægternes Morgenstjerner og andre Genstande, der fører tilbage til en Tid, som nu overalt er sluttet af.

Trappen findes i den lille nye Tilbygning, som Gaarden fik under Istandsættelsen. Paa den øverste Trappeafsats er Plads til Mindegenstande fra Byens og Stiftets Kirker, for blot at nævne »Klingbeutel« — og lignende gammelt Kirkeinventar. Her er ophængt et kulørt udsyet Alterklæde fra Vissenbjerg Kirke fra ca. 1700 med en Række, ialt 16, bibelske Motiver. Dette var endt saaledes, at en Torvebonde fra Vissenbjerg brugte det til at brede over sit Tørvelæs, naar han agede til Odense med sine Tørv, men til alt Held var det det midterste Lag i det Dække, han havde lavet sig, saa det er endnu godt bevaret.

Hele Trappegangen er billedsmykket med Afbildninger af det Ydre, der er forsvundet i Odense og andre Byer. Her er en Tegning af Odense fra 1660, der er det ældste Kort over nogen Købstad. Dernæst passerer man langs Væggene forbi Gengivelser af Fyns berømte Mænd, ordnede i Grupper efter den Kategori, hvortil de hører. Under et Billede af Præsten, Forfatteren og Ordsprogsamlere E. Mau staar skrevet: »Kundskaben kan oplæse, men Kærligheden opbygger. 1. Kor. 8,1.«

Det er fristende at gaa de mange Illustrationer igennem, som smykker Trappegangens Vægge, men det er meget for vidtløftigt. Dog vil en stor Gruppe med ialt 166 Portræter neppe unddrage sig den Besøgendes Opmærksomhed. Det er en Portrætsamling, der er skænket af Kelner Busch, og er en »Oversigt over 5. Bataillons deltagende Befalingsmænd i Krigen 1864.« Der er 51 Officerer, enkelte mangler som umulige at fremskaffe. I flere Aar har Giveren samlet paa dette Værk, flere af Billederne er hentet saa langvejs fra som i Amerika.

I Gaardspladsen har forskellige Stensager, der taaler udivendigt Opholdssted, faaet Plads.

Dette og m. m. — thi et Museum kan man ikke løbe igennem med en Harefod — er nogle Parter af, hvad der siden 1. November 1910 er til Huse under Fyns Folkemuseums Tag; det er i store Træk, hvad der findes bag Eiler Rønnovs Gaards jernbeslagne Port. Her er en kulturhistorisk Mindeskat bevaret. Men det tilraades Enhver selv at besøge dette Sted; thi hvad der kan skrives derom paa nogle Bogsider, kan kun blive en Smule »Pegepind«, sat paa Et og Andet hist og her. Da Mu-seet ligger ret nær ved Banegaardene, kan det besøges af Folk, der paa Gennemrejse har en Ventestund. Det er daglig aabent fra Kl. 1—3.

Men Samlingen bliver stadig forøget. Og lige saa meget som det kniber at forestille sig de snævre Rum befolket af velbyrdige Jomfruer, Fruer og Naadigherrer, endsige tapre Riddersmænd i Staal og Plade, lige saa svært er det nok allerede for Museumsbestyrelsen at skaffe præsentabel Plads til alle de Genstande, der nu hører Stedet til.

Der er saaledes i 1912 indlemmet ca. halvandet Hundrede Genstande: Møbler, Husgeraad og Redskaber, der har tilhørt den i Januar 1905 afdøde Frøken Alfriede Schmidt, Odense. Desværre tillader Pladsen ikke at danne Interiører, og denne særskilte Samling fra et velhavende Odense Borgerhjem er hovedsagelig endnu ikke fremstillet paa rette Pladser, men vil blive det. Her findes flere Genstande, som prydede Giverindens Hjem, og som hun værnede om med den største Omhu og Nænsomhed. Men Frøken Schmidts Samler-Interesse og hendes Museums-Hjem og hendes Bedstemoders Silkeavl —

hvorfra den Smule Raasilke, der findes paa en Garnvinde iblandt de ovenfor nævnte Sager efter al Rimelighed stammer — fortjener en særskilt Omtale. Jeg har ved forskellige Lejligheder draget Noget af dette frem, fyldigst i »Kvindernes Blad« 15. August 1901. I denne Artikel forekommer Skildring af flere af de Ting, der nu er havnet i Fyns Folkemuseum.

Odense, Februar 1913.

Christine Reimer.